

Nghề quỳ vàng bạc Kiều Ky được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể quốc gia

14:16 15/03/2021

Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch vừa có văn bản chính thức ghi danh nghề quỳ vàng bạc Kiều Ky (thuộc xã Kiều Ky, huyện Gia Lâm, thành phố Hà Nội) vào danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Nghề quỳ vàng bạc xuất hiện ở xã Kiều Ky cách đây trên 300 năm, dưới thời Hậu Lê. Ông Nguyễn Quý Trị, người làng Hội Xuyên, xã Liễu Trai, tỉnh Hải Dương, đỗ tiến sĩ thời Lê Cảnh Hưng (1740-1786) làm quan đến chức Binh bộ Tả Thị lang - Hàn lâm Viện trực học sĩ. Một lần ông đi sứ bên Trung Quốc học được nghề dát dập vàng bạc để sơn son thếp vàng các đồ thờ cúng, hoành phi, câu đối...

Nghề quỳ vàng bạc được làm rất công phu. (Ảnh: Internet)

Về nước, ông truyền lại nghề cho dân làng Kiều Ky, rồi bỏ đi đâu không ai rõ tung tích. Để tưởng nhớ công ơn của ông, dân làng Kiều Ky đã suy tôn Nguyễn Quý Trị là Tổ sư nghề quỳ vàng bạc và lấy ngày ông ra đi (17/8 Âm lịch) làm

ngày cúng giỗ Tổ sư hàng năm.

Ngoài ra, dân làng Kiêu Ky còn có tục lệ cúng lễ Tổ nghề vào ngày 12 tháng giêng. Các gia đình theo nghề vàng bạc làm lễ xôi gà đem đến cúng Tổ nghề tại điện thờ trong nhà Tràng, sau đó về nhà làm nghi thức "khai tràng" (tức là lễ khai búa đập quỳ). Do đó ngày 12 tháng giêng trở thành ngày khai tràng đập quỳ của dân làng.

Trước Cách mạng tháng Tám năm 1945, nghề làm vàng quỳ khá phát đạt, cung cấp vàng quỳ cho hầu hết các công trình tín ngưỡng cung đình để dát lên các tượng phật, ngai vàng, hoành phi, câu đối, kiệu rước và tranh sơn mài ...

Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp, Mỹ, nghề làm vàng quỳ gần như bị mai một. Sau ngày thống nhất đất nước, nhất là thời kỳ kinh tế mở cửa, các công trình văn hóa, các di tích lịch sử được khôi phục hoặc xây dựng mới rất cần đến vàng quỳ, do đó nghề truyền thống ở Kiêu Ky được khôi phục và phát triển. Hiện có gần 50 gia đình chuyên kinh doanh vàng quỳ, nhiều hộ sản xuất với quy mô lớn.

Nghề quỳ vàng bạc được làm rất công phu. Những thỏi vàng, bạc thật được đập cho dài và mỏng, rồi cắt thành hình vuông nhỏ một cm, đặt vào lá quỳ. Lá quỳ có cạnh dài 4 cm được kén từ giấy dó (giấy làm tranh Đông Hồ) mỏng và dai, được "lướt" nhiều lần bằng mực tự chế làm bằng bồ hóng đặc biệt, trộn với keo da trâu, tạo cho giấy quỳ bền chắc. Mỗi quỳ 500 lá, trên mỗi lá đặt một mảnh vàng nhỏ một cm, dùng vải dướng bầu Nam Định gói lại, đặt lên đe bằng đá, dùng loại búa chuyên dụng đập lên tập lá quỳ, sao cho mảnh vàng mỏng và tràn bằng lá quỳ.

Cùng với Nghề quỳ vàng bạc Kiêu Ky, trong đợt này, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch còn ghi danh thêm bảy di sản văn hóa phi vật thể quốc gia khác gồm Lễ hội Cầu bông của người Kinh (huyện Hớn Quản, huyện Chơn Thành, huyện Bù Đăng, thị xã Bình Long, tỉnh Bình Phước); Lễ mừng cơm mới của người Mông (huyện Mù Cang Chải, tỉnh Yên Bái); nghề làm tranh thờ của người Dao Đỏ (thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai); Hội thổi cơm thi Thị Cấm (phường Xuân Phương, quận Nam Từ Liêm, thành phố Hà Nội); múa của người Khơ Mú (thành phố Điện Biên Phủ, huyện Điện Biên, huyện Điện Biên Đông, huyện Mường Ảng, huyện Tuần Giáo, huyện Tủa Chùa, huyện Mường Chà, huyện Nậm Pồ, tỉnh Điện Biên); nghề làm giày thêu của người Hoa (Xạ phang) (xã Tả Sìn Thàng, xã Lao Xả Phình, huyện Tủa Chùa; xã Huổi Lèng, xã Sa Lông, huyện Mường Chà; xã Phìn Hồ, huyện Nậm Pồ, tỉnh Điện Biên); hát sli của người Nùng (xã Xuân Dương, huyện Na Rì, tỉnh Bắc Kạn).

Các di sản văn hóa phi vật thể được công nhận đợt này thuộc 5 loại hình: Nghề thủ công truyền thống, lễ hội truyền thống, nghệ thuật trình diễn dân gian, tập quán xã hội và tín ngưỡng, tri thức dân gian.

Thiên Tân